

Herrarbetsvandringar

Dalarna var tidigt överbefolkat, från 1500-talet tvingades många av landskapets invånare söka sig bort på arbete. Man gick på herrarbetsvandringar till Stockholm och andra större städer – herrarbete kallades det eftersom man arbetade åt «herrar», det vill säga folk som kunde betala. Kring 1800-talets mitt kunde upp emot 4 500 personer delta i arbetsvandringarna, de allra flesta från övre Dalarna.

Man drog iväg kring 1 maj. Vandringen på cirka 40 mil tog omkring en vecka, ungefär lika många kvinnor som män deltog. Till slåttern måste man hem till Dalarna, men framåt hösten var det dags för en ny arbetsvandring. Många gick också en extra vända fram och tillbaka för ett husförhör, ett bröllop eller annan viktig händelse på hemorten.

Dalfolket var uppskattad arbetskraft, flitiga och pålitliga arbetare. Männen var ofta timmermän, snickare, vedsågare medan kvinnorna kunde arbeta som roddare, mursmäckor eller trädgårdskullor.

Visa hänsyn

Dalkarlsvägen har en varierad sträckning – leden går genom allt från storskog till odlade och bebyggda trakter. Det gäller att vi som vandrar visar hänsyn mot såväl människor, som djurliv och växtlighet efter vägen.

Väghistoria

Dalkarlsvägen var från början alla de stigar och vägar som dalfolket använde sig av på sina herrarbetsvandringar. Många av dem är idag utplånade – överbyggda eller igenvuxna, men mycket finns kvar och ingår i det som idag är den moderna Dalkarlsvägen.

Glöm inte kartan!

Dalkarlsvägen är mestadels väl skyltad, men genom tätorter saknas markeringar helt*, även andra delar kan vara omarkerade.

En bra karta är *Lantmäteriets terrängkarta*:

- kartblad 630 Sala
- kartblad 618 Västerås

* Omarkerat: Sala sockenkyrka–Norrby kyrka

Sträckning • 34 km

- ▶ **Saladamm** (0 km)
- ▶ **Sala centrum** (9 km)
- ▶ **Norrby kyrka** (11 km)
- ▶ **Sörbäck** (18 km)
- ▶ **Varmsätra**
- ▶ **Fastbo** (25 km)
- ▶ **Kattmossen** (30 km)
- ▶ **Ådalen**
- ▶ **Altuna bygdegård** (34 km)

Sevärdheter

- ▶ **1. Saladamm.** Platsen och namnet hör ihop med utnyttjandet av vattenkraften som krävdes vid Sala silvergruva.
- ▶ **2. Gamla landsvägen** genom byarna Köpalla, Katrinelund, Kolmanstorp och Gudmundstorp är en vacker grusväg i kulturlandskapet.
- ▶ **3. Sala.** År 1624 anlade Gustav II Adolf en stad – Sala – vid silvergruvan. Silverbrytningen vid Salberget går sannolikt tillbaka till slutet av 1400-talet och hade en första höjdpunkt under 1530- och 1540-talen.
Karl IX kallade gruvan «*Rikens förnämsta Clenodium*». Brytningen upphörde 1908.
Hembygdsgård vid Väsby kungsgård.
Sala sockenkyrka är en gråstenskyrka från omkring år 1300. Kalkmålningarna från 1470-talet är utförda av Albertus Pictor.
- ▶ **4. Norrby,** slättbygden längs Sagån. Kyrkans äldsta delar är troligen från 1300-talet, kyrkstallarna intill har formen av en lång huslänga.
- ▶ **5. Öja.** Vägvisare av sten «*1/4 mil til Norby kyrka*».
- ▶ **6. Varmsätra.** En vägvisare av sten talar om att det är «*3/4 mil til Norby kyrka*».
- ▶ **7. Dalkarlsbacken** ligger strax öster om gården Anders-Ols. Där brukade dalfolket rasta på herrarbetsvandringarna till Stockholm.
- ▶ **8. Kattmossen.** Över Kattmossen gick en gång i tiden vintervägen från Sala till Stockholm. I östra delen av mossen fanns tidigare en suptall.
- ▶ **9. Ådalen.** Vattentornet i Ådalen, där ångloken fyllde på vatten, är det enda som idag återstår av järnvägslinjen Enköping-Heby-Runhällen.
Banan öppnades 1906 och sista godståget gick 1968, året därpå revs spåret bort. Idag finns ett litet museum i byggnaden.
- ▶ **10. Altuna** ligger i Örsundaåns dalgång och är rikt på fornlämningar. Kyrkan, som stod färdig 1850, ersatte en medeltida stenkyrka.

dalkarlsvagen.se

Vägbeskrivning

 Vägen från Saladamm in till Sala följer i stort den äldre vägsträckningen genom byarna.

Från Sala till Fastbo följer man länsväg 794, som är asfalterad och tidvis har hård trafik.

Från Fastbo är det grusväg till Altuna.

Hela etappen är relativt plan.

Skala 1:80 000 ■ 1 cm på kartan = 800 m